

תוכנית יכולות לבגרות מקצוע/ות "חסם" ממצאי מחקר הערכה

בוצע על ידי בית הספר לחינוך,

אוניברסיטת תל אביב

 אוניברסיטת תל-אביב
TEL AVIV UNIVERSITY

חוקרים: פרופ' יזהר אופלטקה

וד"ר עדית ליבנה

התוכנית מופעלת בבתי ספר בפריפריה הגיאוגרפית חברתית בישראל, ע"י עמותת יכולות מיסודה של קרן רש"י בשיתוף משרד החינוך, אגפי החינוך בישובים ושותפים פילנטרופיים

מטרת התוכנית:

לאפשר לתלמידי יא'-יב' שנכשלו או שעפ"י חוות הדעת של ביה"ס יכשלו במקצוע חובה לבגרות עד שלושה ("מקצועות חסם") – לעמוד בהצלחה בבחינת/ות הבגרות במקצוע/ות אלו, ובכך לרכוש תעודת בגרות מלאה.

נתונים על התוכנית – תשע"ז:

- ✓ בתשע"ז הופעלה התוכנית ב-50 בתי ספר מ-31 ישובי פריפריה במגזרים: היהודי, הדרוזי והבדואי.
- ✓ בתשע"ז, מדד הטיפול הממוצע ("מדד שטראוס") של בתי הספר שהשתתפו - 8.35.
- ✓ בתשע"ז - 94% ממתחילים בתוכנית עמדו בהצלחה בבחינת/ות הבגרות במקצוע/ות החסם.
- ✓ 84% מהמשתתפים מכיתה י"ב זכו לתעודת בגרות בעקבות השתתפותם בתוכנית.
- ✓ סה"כ 1,035 משתתפי התוכנית זכו בתעודת בגרות בתשע"ז.

נתונים על התוכנית – עשור תשס"ח-תשע"ז:

- ✓ בעשור השנים תשס"ח-תשע"ז, 12,099 תלמידים עמדו בהצלחה בבחינת הבגרות במקצוע/ות החסם במסגרת התוכנית.
- ✓ 9,628 תלמידים מבוגרי התוכנית היו זכאים לתעודת בגרות (92% מהמשתתפים).

מטרות מחקר הערכה

1. לבדוק את ההשפעה המצטברת של התוכנית על התלמידים.

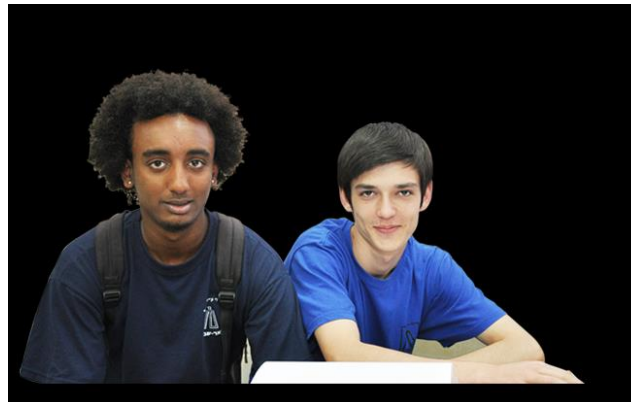

2. להעריך את השפעות התוכנית ברמת בית הספר.

3. לזהות את עמדות ותפיסות המעורבים בתוכנית לגבי:

- איכותה
- דרכי ישומה
- ותרומתה לתלמידים

1. סקר

בקר 224 תלמידים שנדגמו מתוך עשרה בתי ספר המשתתפים בתוכנית, במגזרים היהודי הדרוזי והבדואי. הסקר בדק תפיסות לגבי לימודים של התלמידים.

2. ראיונות עומק

בקר כ-60 קובעי מדיניות, תלמידי ומפעילי התוכנית בבתי הספר שנדגמו, בכלל זה מנהלי בתי ספר, תלמידי ובוגרי התוכנית, רכזי ומורי התוכנית.

3. ניתוח משני

של דוח"ות שנערכו על ידי עמותת יכולות ואושרו בידי אוניברסיטת תל אביב, בכלל זה דו"חות סיכום שנתיים של עמותת יכולות וסקרי השתתפות בהשכלה הגבוהה של בוגרי חסם.

ממצאים - השפעה על התלמידים

המטרה של התוכנית מושגת.

✓ שיעור גבוה (90-94% בעשור האחרון) ממתחילים בתוכנית עומדים בהצלחה בבחינת הבגרות במקצוע/ות החסם.

הגברת שילוב הבוגרים בהשכלה הגבוהה

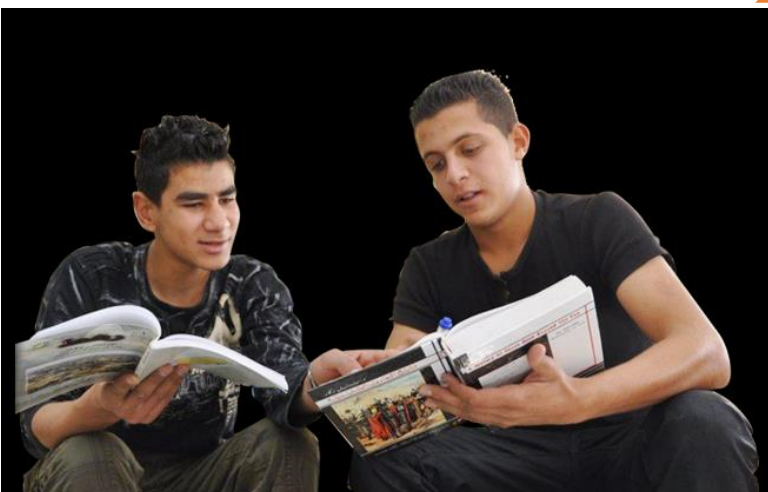
✓ כמחצית מבוגרי התוכנית, השתלבו במערכת השכלה הגבוהה תוך שמונה שנים מסיום יב', שיעור דומה לממוצע הכלל ארצי של השתלבות בהשכלה הגבוהה.

שיפור התפיסות הלימודיות של התלמידים

השתתפות בתוכנית מעלה באורח מובהק סטטיסטית את:

- ✓ מיקוד השליטה הפנימי של התלמידים,
- ✓ תפיסת התפקוד הלימודי שלהם,
- ✓ שאיפה להמשך לימודים באקדמיה.

ממצא בולט בחשיבותו, נוכח העובדה שהתכנית נמשכת לאורך תקופה קצרה יחסית.

ממצאים - השפעה על בתי הספר

התוכנית נתפסת כנכס לבית הספר

- ✓ התוכנית מעלה את שיעורי הזכאות לבגרות בבית הספר.
- ✓ השפעתה גדולה, משום שפועלת בפריפריה שם שיעורי הזכאות לבגרות נמוכים בהשוואה לישובים מבוססים.
- ✓ כל המעורבים בתוכנית טוענים כי עליה להמשיך ולהתרחב בבתי הספר בו היא פעילה ובבתי ספר אחרים.

הטמעת התפיסה החינוכית של התוכנית בבית הספר

- קיימים הבדלים בין בעלי תפקידים בהטמעת התפיסה החינוכית של התוכנית בבית הספר. מידת ההשפעה של התוכנית על בית הספר נקבעת לפי תפיסת המנהלים את התוכנית, ומידת הדומיננטיות של רכזי התוכנית בבית הספר.

✓ הטמעת התפיסה החינוכית של התוכנית בבתי ספר גבוהה יותר בקרב בעלי תפקידים שמשתתפים בפועל בתוכנית.

✓ פחות גבוהה בקרב מי שלא נחשפו לתוכנית.

✓ עדיין התוכנית נתפסת כמובילה לשינוי משמעותי בבתי הספר.

ממצאים - תפיסת התוכנית על ידי מנהלי בתי הספר

שביעות רצון מהתוכנית

- המנהלים מרוצים ברובם המוחלט מכך שהתוכנית פועלת בבית הספר. **מציינים כי התוכנית תורמת:**
- להעלאת **שיעורי הבגרות** בבית הספר (במיוחד במתמטיקה, שתלמידים רבים מתקשים בו),
- לשיפור **הביטחון העצמי** של התלמידים והאמונה ביכולותיהם הלימודיות.
- המנהלים מציינים את **הקשרים** החמים שנוצרים בתוכנית בין תלמידים למורים, הודות לאכפתיות ודאגה רבה של המורים, ויצירת קירבה **רגשית בין מורה לתלמיד**.

המנהלים מעוניינים להרחיב ולשפר את התוכנית

בין ההצעות:

- הרחבת התוכנית למקצועות נוספים ולקבוצות נוספות
- צירוף תלמידים מכיתה י' לתוכנית
- שיפור המיומנות של המורים (בעיקר במקצוע המתמטיקה)
- קבלת מימון ישיר לתוכנית ממשרד החינוך

ממצאים - תפיסת התוכנית על ידי מנהלי בתי הספר

☐

"עצם ההתייחסות לתלמידים המתקשים האלה, שעלולים לנשור, להצליח להחזיר אותם למסלול - זה בעיניי היתרון הראשון ונקודת החוזקה העיקרית בתכנית.

☐

"גם ההשתלמויות של המורים איך להתייחס לתלמידים, השיטה מאוד מתאימה ועוזרת"

☐

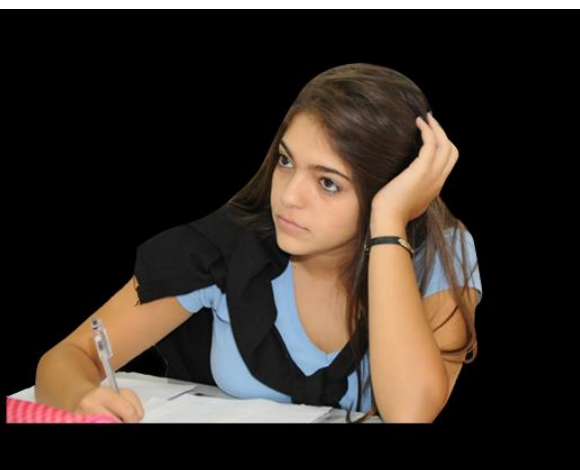
"האמונה של המורים בתלמידים, שהם יכולים, זה מה שמביא את התלמידים להאמין בעצמם וביכולות שלהם.
כל עניין השיטה והיישום שלה, אני חושב, מהווה את עיקר נקודות החוזקה של התכנית בנוסף למספר השעות וההשקעה בימי המרתון למשל".

☐

"התכנית תורמת לכל הצדדים השותפים בה: כלומר לתלמיד היא מאפשרת לו להצליח, לקבל עוד הזדמנות ולסיים עם בגרות. לבית-הספר התוכנית מעלה את אחוז הזכאות"

☐

"וגם המורים שמלמדים בה יהיו יותר טובים ומנוסים מבחינה מקצועית"

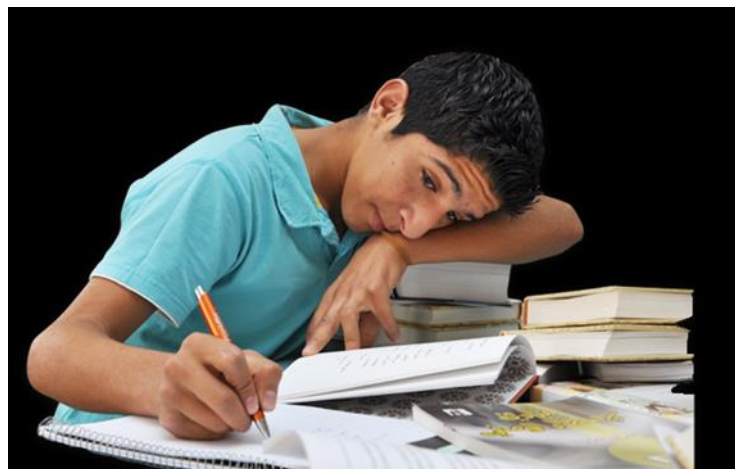
ממצאים - תפיסת התוכנית על ידי תלמידים ובוגרים

שביעות רצון רבה מהתוכנית לאור תרומתה להצלחת התלמיד

- התלמידים והבוגרים הביעו **שביעות רצון** מהשתתפותם בתוכנית.
- הם מציינים, כי התוכנית הביאה לא רק להצלחה במקצועות החסם, אלא להתקדמות **בכלל מקצועות הלימוד**, מאחר והתוכנית מקנה הרגלי לימוד ומחזקת את המוטיבציה ללמידה.
- חלק מהתלמידים ציינו את תרומת התוכנית לחיזוק **הביטחון העצמי** שלהם ולגיבוש אישיותם.
- התלמידים מציינים את **רמת ההוראה הגבוהה** בתוכנית, נכונות המורים להסביר את החומר הנלמד בסבלנות, והיחסים הקרובים והמכילים שהתפתחו ביניהם למורים.

מיעוט התלמידים סבור כי התוכנית עמוסה מידי

- תלמידים אלו טענו כי משך התוכנית הקצר והמרתונים הלימודיים מטילים עליהם עומס רב.

ממצאים - תפיסת התוכנית על ידי תלמידים ובוגרים

"במסגרת התכנית הזאת למדתי מיומנויות חדשות שלא היו לי קודם לכן, וזה עזר לי מאוד בהתכוננות להגשת מבחני הבגרות."

"זה מאתגר, מחשל, מעודד. אני קיבלתי 0 בהתחלה ואז התחלתי לעלות, 30, 50. אתה רואה את השינוי, ומרגיש טוב. זה מעודד אותך להצליח, ולא סתם לעבור את הבגרות, אלא להוציא ציון טוב."

"התכנית אפשרה לי להצליח במקצוע היחיד שהיה לי ספק אם אצליח. לא הייתי בטוחה בזה, אבל הצלחתי עם ציון 100, שלא חלמתי עליו אפילו במתמטיקה. התכנית חסכה המון זמן."

סיכום – מאפייני התוכנית

התכנית נמצאה כתכנית ייחודית בתפיסה החינוכית המאפיינת אותה ובשיטת ההוראה הנהוגה בה, היעילה בהשגת מטרותיה ברמת התלמיד וברמת בית-הספר, המתבססת על יחסים טובים וקרובים בין בעלי התפקידים לתלמידים וכן בינם לבין עצמם ובעלת תרומה משמעותית לכל המעורבים בה.

התוכנית מצליחה להגדיל את שיעורי הזכאות לבגרות של המשתתפים בה, ושיעורי הזכאות של בתי הספר המשתתפים בה.

התוכנית משפרת את הדימוי העצמי של התלמידים, ואת השתלבותם במערכת ההשכלה הגבוהה.

התוכנית זוכה לשביעות רצון רבה מבעלי העניין, שהיו רוצים לראות אותה מתרחבת

תודה רבה!

